Obsah

Úvod **11**

1 Stručný přehled nizozemské středověké literatury
Wilken Engelbrecht **13**

1.1 Vývoj jazyka a politické pozadí 13
1.1.1 Region 13
1.1.2 Období středonizozemštiny 14
1.1.3 Počátky novodobé nizozemštiny 18
1.2 Dvorská láska 20
1.2.1 Trubadúři a milostná poezie 20
1.2.2 Rytířské romány 22
1.3 Zvířecí eposy 25
1.4 Duchovní literatura 26
1.4.1 Legendy 26
1.4.2 Mystika 27
1.5 Kroniky 30
1.6 Morální traktáty 32
1.7 Kompilační rukopisy 32
1.8 Dramatická tvorba 34
1.8.1 Úvod 34
1.8.2 *Abele spelen* 34
1.8.3 Frašky 35
1.8.4 Mirákly 36
1.8.5 Hry na voze 36
1.9 Mariánské legendy 37
1.10 Řečnické komory 38

2 Vývoj žánru ve středověku a renesanci
Eva Brázdová Toufarová & Wilken Engelbrecht **39**

2.1 Úvod 39
2.2 Středověké divadlo – původ a vliv 39

2.3 Cesta k liturgickému dramatu 40
2.4 Organizace dramatických inscenací 41
2.5 Tematika a specifika středověkého divadla 43
2.6 Středověká dramatika 46
2.6.1 Náboženské hry 47
2.6.2 Světské hry 49
2.6.3 Potulné divadlo 55
2.7 Závěr 59

3 *Abele spelen*
Wilken Engelbrecht **61**
3.1 Úvod 61
3.2 Význam pojmu *Abele spelen* 61
3.3 *Hulthemský rukopis* 62
3.4 *Abele spelen* v *Hulthemském rukopisu* 64
3.5 Stručný obsah jednotlivých her 68
3.5.1 *Esmoreit* 68
3.5.2 *Lippijn* 69
3.5.3 *Gloriant* 69
3.5.4 *Die Buskenblaser* 70
3.5.5 *Lanseloet van Denemerken* 71
3.5.6 *Die hexe* 73
3.5.7 *Drie daghe here* 73
3.5.8 *Truwanten* 73
3.5.9 *Vanden Winter ende vanden Somer* 74
3.5.10 *Rubben* 74
3.6 Tematika her a historické pozadí 75
3.6.1 *Esmoreit* a *Lippijn* 75
3.6.2 *Gloriant* a *Die Buskenblaser* 76
3.6.3 *Lanseloet van Denemerken* a *Die hexe* 77
3.7 Historické pozadí her 79
3.7.1 *Esmoreit* 80

3.7.2 *Lanseloet* 81
3.7.3 *Gloriant* 82
3.8 *Abele spelen* jako hry 85
3.8.1 Struktura her 85
3.8.2 Hrály se *abele spelen*? 86
3.8.3 Režijní a scénické poznámky 88
3.9 Pozdější recepce 92
3.10 Závěr 93

4 Řečnické komory
Eva Brázdová Toufarová **95**
4.1 Úvod 95
4.2 Řečnické komory 95
4.2.1 Vznik a vývoj řečnických komor 96
4.2.2 Organizace řečnických komor 97
4.2.3 Činnost řečnických komor 99
4.2.3.1 Zemský klenot v roce 1561 101
4.2.4 Některé významné nizozemské řečnické komory 106
4.3 Literární produkce řečnických komor 107
4.3.1 Lyrika 108
4.3.2 Drama 111
4.4 Nejvýraznější představitelé řečnických komor 113
4.4.1 Anthonis de Roovere 113
4.4.2 Matthijs de Castelein 115
4.4.3 Cornelis van Ghistele 115
4.4.4 Cornelis Everaert 116
4.4.5 Jan Smeken 117
4.4.6 Anna Bijns(ová) 118
4.5 Společenský vliv a význam řečnických komor 119
4.6 Závěr 121

5 Tanec smrti v literatuře a umění Nizozemí
Eva Brázdová Toufarová **123**
5.1 Úvod 123
5.2 Černá smrt 123
5.2.1 *Memento mori* 125
5.2.2 *Ars moriendi* 125
5.2.3 Proměny ve vnímání smrti 128
5.3 Tanec smrti 129
5.3.1 Vznik a označení žánru 129
5.3.2 Předchůdci tance smrti 130
5.3.3 Klasifikace tanců smrti 132
5.3.4 Vývoj a vliv 133
5.4 Tanec smrti v nizozemské literatuře 138
5.4.1 Anthonis de Roovere, *Vander mollenfeeste* 138
5.4.2 Georges Chastellain, *Le pas de la mort* 140
5.4.3 Jan van den Dale, *De Uure vander Doot* 141
5.4.4 *Het Antwerps Liedboek* 141
5.4.5 Thielman Kerver, *Die ghetijden van onser lieuer vrouwe[n]* 142
5.4.6 Jacques Kruithof, *Van der Mollen feeste* 144
5.5 Tanec smrti v nizozemském umění 145
5.5.1 Výtvarné umění 145
5.5.2 Hudba 150
5.5.3 Architektura 154
5.6 Závěr 156

6 *Elckerlijc*
Pim van der Horst **159**
6.1 Úvod 159
6.2 Pozadí a kontext díla 161
6.2.1 Lokalizace a datace 161
6.2.2 Kulturně-historický kontext 162
6.3 Analýza díla 164

6.3.1 Forma 164
6.3.2 Postavy 166
6.3.3 Děj hry 167
6.3.4 Hlavní motivy 173
6.4 Historie tisku knihy a její překlady 174
6.5 Historie uvedení a jiná zpracování hry 176

7 Mirákly a pozice žen ve středověké společnosti
Markéta Kluková **179**
7.1 Úvod 179
7.2 Mirákly 180
7.3 Hry na voze 180
7.4 Mariánské legendy 181
7.5 Nejznámější mirákly, hry na voze a mariánské legendy 182
7.5.1 *Mariken van Nieumeghen* 182
7.5.2 *Bliscappen van Maria* 183
7.5.3 *Beatrijs* 185
7.6 Pozice žen ve středověké společnosti 186
7.6.1 Pozice žen ve středověké nizozemské literatuře 188

8 *Mariken van Nieumeghen*
Markéta Kluková **193**
8.1 Úvod 193
8.2 Kontext díla 194
8.2.1 Lokalizace a datace 194
8.2.2 Kulturně-historický kontext 195
8.3 Analýza díla 196
8.3.1 Forma 196
8.3.2 Postavy 197
8.3.3 Děj hry 198
8.3.4 Hlavní témata 202
8.4 Historie tisku knihy a její překlady 203
8.5 Historie uvedení a jiné adaptace hry 205

9 Latinské školní drama v Nizozemí
Jana Engelbrechtová **207**
9.1 Úvod 207
9.2 Latina v nizozemském školství 208
9.2.1 Devotio moderna 208
9.2.2 Humanistické školství 209
9.3 Latinské školské drama a jeho prameny 210
9.3.1 Divadlo ve škole 210
9.3.2 Témata divadelních her 210
9.3.3 Praxe školních latinských her 212
9.4 Autoři latinských divadelních her 214
9.4.1 Tři generace autorů 214
9.4.2 První generace 216
9.4.3 Druhá generace 217
9.4.4 Třetí generace 220
9.5 Guilielmus Gnaphaeus a jeho *Acolastus* 222
9.5.1 Gnaphaeův život 222
9.5.2 *Acolastus* 223
9.6 Georgius Macropedius a jeho *Hecastus* 225
9.6.1 Macropediův život 225
9.6.2 *Hecastus* 226
9.7 Vliv nizozemských neolatinských dramat v českých zemích 228

10 Klení a nadávání jako umění
Pim van der Horst **231**
10.1 Úvod 231
10.2 Nezdvořilý jazyk z pohledu pragmatiky 231
10.3 Klení a nadávání ve středověku a krátce poté 235
10.4 Nadávání a klení ve fraškách řečnických komor 237
10.4.1 Frašky řečnických komor 237
10.4.2 Nadávání a klení a jejich funkce 238
10.5 Nadávání a klení ve frašce *Lichtekoij* 241

10.5.1 Shrnutí hry 241
10.5.2 Konkrétní projevy nezdvořilého jazyka 241
10.5.3 Funkce nezdvořilého jazyka 243

11 Vliv divadelních her na další vývoj společnosti
Benjamin Bossaert **245**
11.1 Úvod 245
11.2 Smyslový středověk – změna ve vnímání středověku 246
11.2.1 Středověk byl jiný 246
11.2.2 Smyslový středověk 248
11.3 Mezi dvorskou a městskou kulturou 249
11.3.1 *Lanseloet van Denemerken* 250
11.3.2 *Esmoreit* a *Gloriant* 251
11.3.3 *Mariken van Nieumeghen* a *Elckerlijc* 251
11.4 Morálka ve středověkém kontextu 252
11.4.1 Manželská morálka – nerovnost rolí mužů a žen 252
11.4.2 Láska – byla vždy vzájemná? 253
11.4.3 Humor 255
11.4.4 Výchova a vzdělávání – latinská škola a svobodná umění 256
11.4.5 Pracovní morálka – tvrdá práce si zaslouží odměnu 257

12 Středověká nizozemská literatura v didaktice
Benjamin Bossaert **259**
12.1 Úvod 259
12.2 Mezinárodní obecné předpoklady literární výuky 260
12.2.1 Důraz na zkušenosti s textem 260
12.2.2 Sedm akademických strachů a jedno východisko 262
12.3 Výuka středonizozemské literatury 264
12.3.1 Model didaktické analýzy Slingse 264
12.3.2 Situace v minulosti 265
12.3.3 Postupy a výzvy literární výuky v Nizozemí 266
12.3.4 Výuka oproti vědě – medionederlandistika 267
12.3.5 Užitečné didaktické pomůcky 268

12.4 Výzvy pro zahraniční nederlandistiku 270
12.4.1 Problematika kánonu – výběr děl 271
12.4.2 Chronologie 272
12.4.3 Originalita oproti překladu a adaptaci 273

Shrnutí 275

Resumé 277

Abstract 279

Použitá literatura 281
Rukopisy a prvotisky 281
Primární texty 281
Citované překlady 284
Sekundární literatura 285
Internetové zdroje 299

Seznam obrázků 301

Rejstřík osobních jmen a názvů her 307